

Изследователски подходи при актуализиране на Плановете за управление на националните паркове в България

доц. д-р Мариана Драганова

Институт за изследване на обществата и знанието при БАН

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Фокус:

- **Актуализиране на културна и социално-икономическа характеристика на ПУ на Национален парк „Централен Балкан”**
- **Социологически изследователски подходи**
- **Емпирични свидетелства**

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

ПУ на НПЦБ

- Задание по Проект № DIR – 593212-1-8 „Актуализиране на План за управление на Национален парк Централен Балкан”, ОП „Околна среда 2007–2013” (описание и първа оценка)

Раздел „Културна и социално-икономическа характеристика”

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

„Културна и социално-икономическа характеристика”

- Включва описание и отразяване на:
 - Социално-икономически аспекти;
 - Настоящо ползване на прилежащите територии;
 - Културно-историческо наследство

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Социологически изследователски методи

Количествени методи

- Националното представително социологическо изследване „Национален парк “Централен Балкан” и хората” (септември 2012 г.)
- Регионалното социологическо изследване на населението в прилежащите територии на НПЦБ
- Социално-демографска характеристика на населението в прилежащата територия: пол, възраст, раждаемост, смъртност, миграция, образование и безработица.

Качествени методи

- Дълбочинни интервюта с основни групи ползватели в парка

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите, ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Количествени методи

- При набиране на информация/данни, които могат да бъдат измерени/околичествени, оценени (брой, %);
- Извадков метод ; търсят се (факторни) зависимости
- Да могат да се обработят статистически (средни величини, скали, интервали, коефициенти и др.)
- Използват се при изследване на големи съвкупности
- Видове – пряка анкета/допитване, стандартизирано интервю, контент анализ
- Трудоемки, по-скъпи, отнемат време за провеждане и анализ

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Качествени методи

- За набиране на “качествена” по-детайлна експертна информация в дълбочина (мнения, становища, оценки, наблюдения и др.)
- Информацията не може да се измери
- Видове: case study, дълбочинно интервю, фокус група, експертна оценка, включено наблюдение, ролеви метод, изработване на сценарии (при правене и оценка на планове, стратегии, програми, политики, мониторинг)
- Непосредствени, по-бързи и по-евтини

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Националното представително социологическо изследване „Национален парк “Централен Балкан” и хората” (септември 2012 г.)

-

Цел:

- общата картина на информираността на обществото за НПЦБ към момента;
- представи и мнения на хората;
- оценките и предпочитанията на посетителите на парка;
- препоръки за управлението и засилване популярността на парка сред обществеността.

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

- Обхват – национален
- Извадка - представителна за населението на страната на 16 и повече години.
 - **1000 души в 125 гнезда по 8 души в гнездо** във всички типове населени места
 - тристепенна гнездова (първа степен – прост случаен подбор на гнездата; втора степен – подбор на жилищата, в които се търсят респондентите и трета степен - подбор на лицата за изследване)
- Метод на регистрация – стандартизирано интервю “лице в лице”

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Структура на интервюто

Четири основни блока:

- Първи блок
 - общата информираност и отношение на хората към природата и защитените територии/националните паркове – осведоменост, мнения, оценки за състоянието на природата, нагласи и включеност за нейното опазване.
 - малък пакет от въпроси, насочени към почивката на респондентите с акцент почивка на планина, с цел по косвен и по-достоверен начин да се получи мнението и отношението на респондента към природата, предпочитанията и участието му в дейности, когато е в съприкосновение с нея.
- Втори блок - насочва респондента към НП „Централен Балкан” – осведоменост, мнения и предложения относно неговото популяризиране, дейности и услуги, без значение дали някога го е посещавал.
- Трети - към посетителите на парка и включва характеристика на извършваните от тях дейности и ползване на услуги в и района на НПЦБ, вкл. и удовлетвореност от тяхното извършване/ползване.
- Четвърти блок - до посетителите на парка с оценъчен акцент към информационната дейност на НПЦБ, насочена към популяризирането му

III-то обучение за повишаване капацитета на служителите, ангажирани с опазване на защитените територии в България

- Пети блок - социално-демографския профил на изследваното лице

- Интервюирани лица:
 - областни градове - 36.6%
 - села – 27.2%
 - градове – 20.8%
 - София - 15.3%

- Мъже - 44%, жени – 56%

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Регионалното социологическо изследване на населението

- Обхват - **9 общини** от прилежащата територия на НПЦБ, от **5 области**, представително за населението на възраст 16 и повече години.
- Извадка - **1040 души** от **130 гнезда**, по **8 души** в гнездо
- Метод на регистрация – стандартизирано интервю “лице в лице”
- Период на провеждане - **6.10.-7.11.2012 г.**

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Интервюирани лица:

- 80% живеят в градовете
- 20% – в селата

- Мъже - 43.5%, жени – 56.5%

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Основни емпирични свидетелства

- Информираност и отношение на обществеността към парка

Национално:

- 1/3 от интервюираните лица *знаят нещо* за НПЦБ; едва 3% *знаят много неща*, докато останалите 67% не *знаят нищо* за него;

-18% от тези, които *знаят* за парка го *познават* от неговото създаване, докато голямата част 70% – от няколко години;

-През 2012 г. за парка са научили 13% от интервюираните.

Проект „За Балкана и хората“

III-то обучение за проучване и мониторинг на служителите, ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Регионално:

- **Местните хора** - значително по-информирани - близо 63% или 2 пъти повече от тези в страната знаят за съществуването на НП;
- 15% знаят, че живеят в близост до такъв парк без за знаят името му;
- 22.5% - въобще не знаят за близостта на НП.
- Местните жители - най-често познават екопътеки, маршрути и хижи на територията му (76.5%), природните му дадености (70.6%), както и резерватите и историческите и културни забележителности в него

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

„Каква информация още е необходима за популяризиране на НПЦБ“?

1/2

	Национално изследване	Регионално изследване
	% от всички случаи	% от всички случаи
За точното местоположението на парка (граници, топография, карти)	38,3	33,8
За състоянието и опазването на биоразнообразието	39,5	47,6
За резерватите	46,0	38,0
За екопътеки, маршрути, хижи	47,8	54,6
За природни забележителности	42,6	39,5
За исторически забележителности и културни събития	37,0	38,8

III-то обучение за повишаване капацитета на служителите, ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

„Каква информация още е необходима за популяризиране на НПЦБ”? 2/2

За условията за почивка/ екскурзионно летуване	39,5	33,3
За условията за спорт и развлечения	25,0	26,7
За правилата за поведение на територията на парка	27,8	19,7
За информационни/ посетителски центрове около парка	21,6	23,0
За дейността на Парковата Дирекция	11,1	20,9

III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Информираност и отношение към дейността на парковата администрация

- От двете проучвания - слаба информираност на гражданството по отношение организационната структура на парка, ръководството и парковата му администрация, както и за дейността на парка като цяло.
- Национално - само един респондент е посочил, че знае нещо за дейността на парковата дирекция, а 4,6% са

информирани относно наличните информационни/ посетителски центрове около парка.

III-то обучение за повишаване капацитета на организационно ангажирани с опазване на защитените територии в България

гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

Проект „За Балкана и хората“

ЕКОЛОГИЧНА ПОЛИТИКА ЗА СЪВЪРШЕНО ЕКОЛОГИЧНО

- Регионално:

- Местните - по-осведомени в сравнение с обществеността от страната;
- Всеки пети знае, че паркът се управлява от специален орган за управление;
- Около 16% знаят, че това е Дирекция и се намира в гр. Габрово.
- Местните хора също показват слаба информираност относно дейността на парковата дирекция, както и за наличието на посетителски и информационни центрове около парка

Одобрение на дейностите, които трябва да се развиват на територията на НП ЦБ

Дейности	% от всички отговори (национално)	% от всички отговори (регионално)
Опазване на неживата природа	98,3	98,6
Съхраняване на растителния и животинския свят	99,5	99,1
Природосъобразен туризъм и отдих	97,9	97,9
Спортове (летни и зимни)	82,2	79,7
Риболов на позволените места	75,9	77,9
Събиране на природни продукти за лични нужди	62,1	79,5
Събиране на природни продукти за продажба	26,7	24,9
Паша на домашни животни	-	40,2
Ползване на дърва за огрев	-	25,0
Разширяване на информацията и образованието	98,0	92,1

III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Посещаемост на НПЦБ

- Около 45% от интервюираните лица от страната са посещавали парка по една или друга причина
 - най-често за почивка, разходка (42.8%),
 - туризъм (35%),
 - на гости при роднини, приятели – 16.5%,
 - по бизнес/ служебен ангажимент - 6,3%.

Проект „За Балкана и хората“

III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България

гр. Врша, 11-15.05.2015 г.

Дълбочинни интервюта

62 дълбочинни интервюта с представители на 5 целеви групи ползватели в парка:

1. Собственици и управители на туристически обекти - 12
2. Хижари - 11
3. Ползватели на природни ресурси: - 13
(Берачи – 2; Пастири – 7; Ползватели на дървесина 4)
4. Представители на музеи, читалища, културни и образователни институции и НПО - 12

5. Партньори

III-то обучение за повишаване качествата на служителите, ангажирани с опазване на защитените територии в България гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

Проект „За Балкана и хората“

-14

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Интервюта с хижари

- Проблеми:
 - Обем, вида, местата за събиране и периода на издаване на разрешително за дървесна маса;
 - Събиране и извозване на отпадъци (от берачи на горски плодове и посетители);
 - Много добра оценка на предоставените им от парка информационни, нагледни и познавателни материали, които те предоставят на посетителите на хижите.
 - Профил на посетителите/туристите в хижи

III-то обучение за повишаване на капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.

Проект „За Балкански хори“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Интервюта с хотелиери

- Туристически обекти за настаняване - (спа)хотел, семеен хотел, къща за гости, вила и др.под.
- Профил на посетителите:
 - По-разнолик от гл.т. на цел, интереси и занимания, време на престой; (семейства с деца, възрастни двойки, младежки групи)
 - Цел на посещение – отдих, празнуване на събитие, веселба в компания и др., често сами приготвяйки си храната. (;
 - Мобилност - една част посещават достъпни с МПС обекти, други - почиват пасивно; трети - използват ТО като изходен/краен пункт на туристически преход в

планината.

Проект „За Балкана и хората“

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Интервюта с партньори 1/4

- **Образователни и културни институции** – университети, училища, детски градини, читалища, музеи (най-често с организиране на семинари, пленери, образователни програми, предоставяне на нагледни материали, съвместни дейности и проекти и др.)
- **Неправителствения сектор** (сдружение „Природен фонд“, БДЗП, Фондация „Тайм“, „Зелени Балкани“, Природозащитен образователен център „Звездица“ (с. Розино), Сдружение за екотуризм „Централен Балкан“ (Калофер) и др.

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Интервюта с партньори 2/4

- С марка PAN Parks (Цуцовата къща и Сандевата къща (Калофер), Етнографски комплекс „Дамасцена“, с. Скобелево) като емблема на стандарт за качество за предлагане на екологично чисти продукти и туристически услуги.

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Социално-икономически партньорства

3/4

- С местните общини и регионалните органи на държавната власт;
 - Цел – инфраструктура, благоустрояване, информационно обезпечаване на посетителската инфраструктура; охранително-защитни дейности.
- С професионални организации и бизнеса – издаване на разрешителни, съвместни дейности и др.

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Партньорство с туристически дружества 4/4

- Дейности:
 - обезопасяване на маршрутите,
 - поддържане на пътеките,
 - снабдяването на хижите, ремонтните дейности по тях,
 - почистването на планината от отпадъци и др.

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

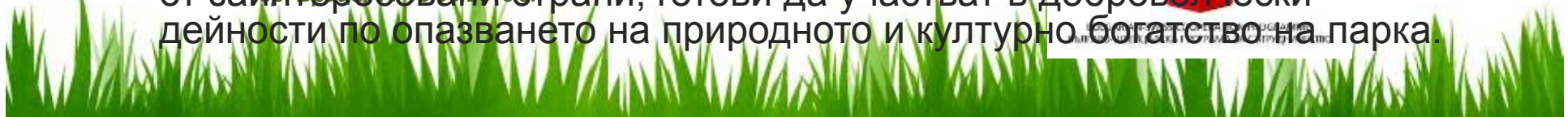
Препоръки към работата с партньорите

- Устойчиво партньорството с различните типове партньори - от НПО до местната власт и бизнеса, подобряване координацията и поддържане редовна комуникация;
- Организиране на тематични и профилирани дискусии по важни, както за НПЦБ, така и за партньорите теми в рамките на ОКС и извън него;
- Стимулиране на малки целеви партньорства, приближаващи парка до хората;
- Засилване „изпреварващото партньорство“, т.е. с оглед различните си задачи и програми НПЦБ да бъде инициатор за привличането на нови партньори;
- Използване механизмите и инструментите на местното управление (общинските планове за развитие и местните стратегии за развитие) и възможностите за взаимноизгодно сътрудничество и реализиране на ползи между парка и местните общности (в т.ч. подхода „Лидер“ от ПРСР);
- По-добра информационна политика за популяризирането на резултатите от вече осъществени партньорства, вкл. на сайта на НПЦБ, която да се актуализира по-често;

• ~~Задържане авторитета на парка и засилване ролята му на балансьор;~~

III-то обучение за повишаване капацитета на служителите ангажирани с опазване на защитените територии в България

Засилване работата с доброволците – привличане по-широки кръгове от заинтересовани страни, готови да участват в доброволчески дейности по опазването на природното и културно богатство на парка.

Благодаря за вниманието!

*III-то обучение за повишаване капацитета на служителите,
ангажирани с опазване на защитените територии в България
гр. Враца, 11-15.05.2015 г.*

Проект „За Балкана и хората“

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО